

De dame met de
camelia's

De dame met de camelia's

Alexandre Dumas

Uitgeverij Diderot

ISBN: 9789403725758

Oorspronkelijke titel: *La Dame aux camélias*

Vertaling © Wilma Baltus. Alle rechten voorbehouden.

De dame met de camelia's

Hoofdstuk I	7
Hoofdstuk II	15
Hoofdstuk III	23
Hoofdstuk IV	31
Hoofdstuk V	41
Hoofdstuk VI	51
Hoofdstuk VII	59
Hoofdstuk VIII	71
Hoofdstuk IX	79
Hoofdstuk X	89
Hoofdstuk XI	101
Hoofdstuk XII	113
Hoofdstuk XIII	123
Hoofdstuk XIV	135
Hoofdstuk XV	147
Hoofdstuk XVI	155
Hoofdstuk XVII	167
Hoofdstuk XVIII	175

Hoofdstuk XIX	185
Hoofdstuk XX	193
Hoofdstuk XXI	199
Hoofdstuk XXII	209
Hoofdstuk XXIII	219
Hoofdstuk XXIV	229
Hoofdstuk XXV	241
Hoofdstuk XXVI	251
Hoofdstuk XXVII	267

Hoofdstuk I

Ik ben van mening dat je alleen personages kunt scheppen wanneer je de mensen grondig hebt bestudeerd, zoals je een taal alleen kunt spreken als je haar serieus hebt geleerd.

Omdat ik nog niet de leeftijd heb bereikt waarop je dingen verzint, beperk ik me tot vertellen.

Daarom verzoek ik de lezer ervan uit te gaan dat dit verhaal werkelijk is gebeurd. Alle personages, met uitzondering van de heldin, leven nog.

Bovendien zijn er in Parijs getuigen van de meeste gebeurtenissen die ik hier beschrijf. Zij zouden die kunnen bevestigen als mijn eigen getuigenis niet voldoende was. Door een bijzondere samenloop van omstandigheden was ik de enige die ze kon opschrijven, want alleen ik was in vertrouwen genomen over de laatste bijzonderheden. Zonder die details zou het onmogelijk zijn geweest er een boeiend en volledig verhaal van te maken.

Zo kwamen deze bijzonderheden mij ter ore.

Op 12 maart 1847 las ik in de rue Laffitte een groot geel aanplakbiljet waarop de verkoop van meubels en kostbare curiositeiten werd aangekondigd. Het ging om een verkoop na een sterfgeval. Op het biljet stond niet wie er was overleden, maar de veiling zou op de zestiende plaatsvinden, van twaalf tot vijf uur, aan de rue d'Antin nummer 9.

Verder stond erop dat men op de dertiende en veertiende het appartement en de meubels kon bezichtigen.

Ik heb altijd van bijzondere en zeldzame voorwerpen gehouden. Ik nam me voor deze gelegenheid niet voorbij te laten gaan, al was het maar om alles te bekijken en niet noodzakelijk om iets te kopen.

De volgende dag ging ik naar de rue d'Antin nummer 9.

Het was nog vroeg, maar toch waren er al bezoekers in het appartement, onder wie ook verscheidene dames. Hoewel zij in fluweel gekleed en in kasjmier gehuld waren en hun elegante rijtuigen bij de deur op hen wachtten, bekeken zij met verbazing, en zelfs met bewondering, de weelde die voor hun ogen werd uitgestald.

Later begreep ik hun bewondering en verbazing. Toen ik zelf alles begon te bekijken, zag ik al snel dat ik me bevond in het appartement van een vrouw die door rijke mannen werd onderhouden. En als er één ding is dat dames uit de betere kringen graag willen zien — en zulke dames waren daar aanwezig — dan is het wel het interieur van dit soort vrouwen. Hun rijtuigen spatten dagelijks modder op die van hen, ze hebben net als zij, en vlak naast hen, een loge in de Opéra en het Théâtre-Italien, en ze pronken in Parijs met de onbeschaamde weelde van hun schoonheid, hun juwelen en hun schandalen.

De vrouw in wier woning ik me bevond, was dood. Zelfs de deugdzaamste dames konden dus tot in haar slaapkamer doordringen. De dood had de lucht van deze schitterende poel van verderf gezuiverd. Bovendien konden zij, als dat al nodig was, als excuus aanvoeren dat ze alleen naar een veiling waren gekomen, zonder te weten aan wie het appartement had toebehoord. Ze hadden de aanplakbiljetten gelezen, wilden bekijken wat daarop werd aangeboden en vooraf hun keuze maken. Niets was eenvoudiger. Dat weerhield hen er echter niet van om tussen al die prachtige voorwerpen te zoeken naar sporen van het leven van de courtisane over wie hun ongetwijfeld de vreemdste verhalen waren verteld.

Helaas waren de geheimen samen met de godin gestorven. Hoe nieuwsgierig de dames ook waren, ze ontdekten alleen wat sinds haar dood te koop stond en niets van wat tijdens het leven van de bewoonster te koop was geweest.

Er viel overigens genoeg te kopen. De inrichting was schitterend. Meubels van rozenhout en Boulle-werk, vazen uit Sèvres en China, Saksische beeldjes, satijn, fluweel en kant: niets ontbrak.

Ik liep door het appartement en volgde de voorname nieuwsgierigen die vóór mij waren binnengekomen. Ze betraden een kamer waarvan de wanden met Perzische stof waren bekleed. Ik wilde hen volgen, maar bijna onmiddellijk kwamen ze glimlachend weer naar buiten, alsof ze zich voor deze nieuwe uiting van nieuwsgierigheid schaamden. Daardoor wilde ik des te liever naar binnen.

Het was de kleedkamer, tot in de kleinste bijzonderheden ingericht. Aan alles was te zien dat de overledene hier haar spilzucht tot het uiterste had gedreven.

Op een grote tafel die tegen de muur stond, drie voet breed en zes voet lang, schitterden alle schatten van Aucoc en Odier. Het was een prachtige verzameling. Geen van de duizend voorwerpen die kennelijk onmisbaar waren voor de verzorging van een vrouw als degene bij wie wij ons bevonden, was van iets anders gemaakt dan goud of zilver. Toch kon deze verzameling alleen geleidelijk zijn ontstaan, en het was niet één en dezelfde minnaar geweest die haar had voltooid.

Ik schrok niet terug voor de aanblik van de kleedkamer van een onderhouden vrouw. Ik vermaakte me ermee alle details te bekijken, ongeacht hun aard, en merkte dat al deze prachtig bewerkte gebruiksvoorwerpen verschillende initialen en verschillende kroontjes droegen.

Ik keek naar al die dingen, die mij er stuk voor stuk aan herinnerden dat het arme meisje zich ervoor had moeten verkopen. Ik bedacht dat God barmhartig voor haar was geweest. Hij had niet toegestaan dat zij de gebruikelijke straf onderging, maar haar laten sterven te midden van haar weelde en schoonheid, vóór de ouderdom haar bereikte — de eerste dood van een courtisane.

Wat is er immers treuriger om te zien dan de ouderdom van de ondeugd, vooral bij een vrouw? Die bezit geen enkele waardigheid en wekt geen enkel medeleven. Dat eeuwige berouw, niet over de verkeerde weg die men is ingeslagen, maar over verkeerde berekeningen en slecht besteed geld, is een van de treurigste dingen die een mens kan aanhoren.

Ik heb eens een voormalige courtisane gekend die van haar verleden niets meer overhad dan een dochter. Volgens mensen die haar moeder vroeger hadden gekend, was die dochter bijna even mooi als haar moeder ooit was geweest.

Tegen dit arme kind had haar moeder alleen maar gezegd: 'Jij bent mijn dochter' wanneer ze haar wilde bevelen in haar oude dag voor haar te zorgen, zoals zij vroeger tijdens haar jeugd voor haar had gezorgd.

Het arme schepsel heette Louise. Gehoorzaam aan haar moeder gaf zij zich aan mannen over, zonder eigen wil, zonder hartstocht en zonder plezier, zoals zij een gewoon beroep zou hebben uitgeoefend als iemand ooit de moeite had genomen haar er een te leren.

De voortdurende omgang met losbandigheid, waaraan ze al op jonge leeftijd was blootgesteld en die nog werd gevoed door haar aanhoudende ziekelijkheid, had in haar elk besef van goed en kwaad uitgedoofd. Misschien had God haar dat besef meegegeven, maar niemand was ooit op het idee gekomen het verder te ontwikkelen.

Ik zal me dat jonge meisje altijd blijven herinneren. Bijna elke dag liep zij op hetzelfde tijdstip over de boulevards. Haar moeder vergezelde haar voortdurend, even trouw als een echte moeder haar eigen dochter zou hebben vergezeld.

Ik was toen nog erg jong en stond op het punt de gemakkelijke moraal van mijn tijd tot de mijne te maken. Toch herinner ik me dat de aanblik van dit schandelijke toezicht mij met minachting en afkeer vervulde.

Daar kwam nog bij dat nooit eerder een maagdelijk gezicht zo'n gevoel van onschuld en zo'n uitdrukking van melancholisch lijden had vertoond.

Ze leek de verpersoonlijking van berusting.

Op een dag lichtte het gezicht van het meisje op. Midden in de losbandigheid waarvan haar moeder het programma bepaalde, leek het de zondares toe dat God haar een ogenblik van geluk toestond.

En waarom zou God, die haar zonder kracht had geschapen, haar uiteindelijk zonder enige troost laten onder de pijnlijke last van haar bestaan?

Op een dag ontdekte ze dat ze zwanger was. Wat er in haar nog kuis was, trilde van vreugde. De ziel vindt vreemde schuilplaatsen. Louise rende naar haar moeder om haar het nieuws te vertellen dat haar zo gelukkig maakte.

Het is beschamend om te vertellen wat er toen gebeurde. Toch beschrijven we hier niet voor ons plezier iets immoreels. We vertellen een waargebeurd feit dat we misschien beter zouden kunnen verzwijgen, als we niet geloofden dat het soms noodzakelijk is het martelaarschap te onthullen van mensen die worden veroordeeld zonder dat men naar hen luistert en die worden veracht zonder dat men over hen heeft geoordeeld.

Het is beschamend, zeggen we nogmaals, maar haar moeder antwoordde dat ze nu al nauwelijks genoeg hadden voor twee personen en dat ze zeker niet genoeg zouden hebben voor drie. Kinderen als dit waren volgens haar nutteloos, en een zwangerschap was verloren tijd.

De volgende dag kwam een vroedvrouw — die we hier alleen als een vriendin van de moeder zullen aanduiden — bij Louise langs. Louise bleef enkele dagen in bed en kwam er bleker en zwakker uit dan ooit tevoren.

Drie maanden later kreeg een man medelijden met haar en nam hij haar geestelijke en lichamelijke herstel op zich. Maar de laatste

schok was te hevig geweest. Louise stierf aan de gevolgen van de miskraam die ze had gehad.

Haar moeder leeft nog.

Hoe?

God mag het weten.

Dit verhaal was weer bij me opgekomen terwijl ik naar de zilveren toiletbenodigdheden keek. Kennelijk was er tijdens mijn overpeinzingen geruime tijd verstreken, want inmiddels waren alleen ik en een bewaker nog in het appartement. Vanuit de deuropening hield hij mij aandachtig in het oog om er zeker van te zijn dat ik niets stal.

Ik liep naar de brave man toe, die zich kennelijk zoveel zorgen over mij maakte.

‘Meneer,’ zei ik, ‘kunt u mij vertellen hoe de persoon heette die hier woonde?’

‘Juffrouw Marguerite Gautier.’

Ik kende haar van naam en van gezicht.

‘Wat?’ zei ik tegen de bewaker. ‘Is Marguerite Gautier dood?’

‘Ja, meneer.’

‘Wanneer is dat gebeurd?’

‘Drie weken geleden, geloof ik.’

‘En waarom mag men het appartement bezichtigen?’

‘De schuldeisers dachten dat dit de opbrengst van de veiling alleen maar kon verhogen. Mensen kunnen vooraf zien hoe de stoffen en de meubels in het appartement staan. Begrijpt u, dat moedigt hen aan om te kopen.’

‘Ze had dus schulden?’

‘O, meneer, een heleboel.’

‘Maar de opbrengst van de veiling zal die schulden toch wel dekken?’

‘Ruimschoots.’

‘Voor wie is het overschot dan?’

‘Voor haar familie.’

‘Ze heeft dus familie?’

‘Blijkbaar.’

‘Dank u, meneer.’

Nu de bewaker gerustgesteld was over mijn bedoelingen, groette hij me en vertrok ik.

‘Arm meisje,’ dacht ik terwijl ik naar huis liep. ‘Ze moet heel verdrietig zijn gestorven, want in haar wereld heb je alleen vrienden zolang je gezond bent.’

Onwillekeurig voelde ik medelijden met het lot van Marguerite Gautier.

Dat zal veel mensen misschien belachelijk lijken, maar ik voel een onuitputtelijke mildheid tegenover courtesanes en ik neem niet eens de moeite die mildheid te verdedigen.

Toen ik op een dag bij de prefectuur een paspoort ging aanvragen, zag ik in een van de aangrenzende straten een jonge vrouw die door twee gendarmes werd meegenomen.

Ik weet niet wat ze had gedaan. Het enige wat ik kan zeggen, is dat ze bittere tranen hilde terwijl ze een baby van enkele maanden oud tegen zich aandrukte, van wie ze door haar arrestatie werd gescheiden.

Sinds die dag ben ik niet meer in staat een vrouw op het eerste gezicht te verachten.

Hoofdstuk II

De veiling zou op de zestiende plaatsvinden.

Er was één dag tussen de bezichtigingen en de veiling vrijgehouden, zodat de stoffeerders tijd hadden om de wandbespanningen, gordijnen en dergelijke los te maken.

In die tijd kwam ik net terug van een reis. Het was dan ook heel begrijpelijk dat niemand mij over Marguerites dood had verteld alsof het een van die belangrijke nieuwtjes was waarmee vrienden iemand bij zijn terugkeer in de hoofdstad meteen op de hoogte brengen.

Marguerite was mooi. Maar hoeveel ophef het luxueuze leven van zulke vrouwen ook veroorzaakt, zo weinig aandacht trekt hun dood. Het zijn zonnen die even geruisloos ondergaan als ze zijn opgegaan. Wanneer zulke vrouwen jong sterven, horen al hun minnaars het nieuws ongeveer tegelijkertijd, want in Parijs kennen bijna alle minnaars van een bekende courtisane elkaar goed. Ze wisselen enkele herinneringen aan haar uit en gaan daarna weer verder met hun leven, zonder dat dit voorval hun ook maar één traan ontlokt.

Tegenwoordig zijn tranen, wanneer je vijftientig bent, zo zeldzaam geworden dat je ze niet zomaar aan de eerste de beste schenkt. Zelfs om familieleden, die er door hun nalatenschap als het ware voor betalen dat men om hen rouwt, wordt hooguit gehuild naar verhouding van wat zij nalaten.

Wat mij betreft: hoewel mijn monogram op geen van Marguerites toiletsets voorkwam, zorgden de instinctieve mildheid en het natuurlijke medelijden waarover ik zojuist sprak ervoor dat ik langer over haar dood nadacht dan zij misschien verdiende.

Ik herinnerde me dat ik Marguerite heel vaak op de Champs-Élysées had gezien. Ze kwam daar trouw iedere dag in een kleine blauwe coupé, getrokken door twee prachtige bruine paarden.

Toen al was me opgevallen dat zij een voor vrouwen van haar soort ongebruikelijke voornaamheid bezat, die nog werd versterkt door haar werkelijk uitzonderlijke schoonheid.

Wanneer deze ongelukkige vrouwen uitgaan, worden zij altijd vergezeld door iemand van wie niemand precies weet wie het is. Geen enkele man wil openlijk uitkomen voor de liefde die hij 's nachts voor hen koestert. Omdat zij bovendien een hekel aan eenzaamheid hebben, nemen zij een minder fortuinlijke vrouw van hun eigen soort mee die geen rijtuig bezit, of een van die oudere mondaine vrouwen bij wie niets hun elegantie lijkt te verklaren. Tot zulke gezelschapsdames kan men zich zonder schroom wenden wanneer men iets wil weten over de vrouw die zij begeleiden.

Bij Marguerite was dat anders. Zij kwam altijd alleen in haar rijtuig naar de Champs-Élysées en probeerde daarin zo weinig mogelijk op te vallen. In de winter was zij in een grote kasjmieren omslagdoek gewikkeld en in de zomer droeg zij heel eenvoudige japonnen. Hoewel zij op haar favoriete route veel bekenden tegenkwam, was haar glimlach, wanneer zij iemand toevallig toelachte, alleen voor die persoon zichtbaar. Een hertogin had niet anders kunnen glimlachen.

Zij reed niet heen en weer tussen de rotonde en de ingang van de Champs-Élysées, zoals al haar collega's deden en nog steeds doen. Haar twee paarden brachten haar in hoog tempo naar het Bois de Boulogne. Daar stapte zij uit, wandelde een uur, ging weer in haar coupé zitten en reed in snelle draf naar huis.

Al deze bijzonderheden, waarvan ik soms zelf getuige was geweest, trokken opnieuw aan mijn geestesoog voorbij. Ik betreurde de dood van dit meisje zoals men de volledige vernietiging van een prachtig kunstwerk betreurt.

Een betoverender schoonheid dan Marguerite was eenvoudig niet denkbaar.

Zij was lang en haast overdreven slank, maar verstond als geen ander de kunst om dit gebrek van de natuur door de manier waarop zij zich kleepte te laten verdwijnen. Haar kasjmieren omslagdoek, waarvan de punt de grond raakte, liet aan weerszijden de brede stroken van een zijden japon zien. De dikke mof die haar handen verborg en die zij tegen haar borst hield, was omgeven door zo zorgvuldig aangebrachte plooien dat zelfs het meest veeleisende oog niets op de lijnen van haar silhouet kon aanmerken.

Haar hoofd was een wonder op zich en kreeg bijzondere aandacht in haar koketterie. Het was heel klein. Haar moeder, zoals De Musset het zou hebben uitgedrukt, leek het zo klein te hebben gemaakt om het met des te meer zorg te kunnen voltooien.

Stel u in een ovaal van onbeschrijfelijke gratie zwarte ogen voor, met daarboven wenkbrauwen in zo'n zuivere boog dat ze wel geschilderd leken. Omrand die ogen met lange wimpers die, wanneer zij zich neersloegen, een schaduw wierpen over de roze tint van haar wangen. Teken vervolgens een fijne, rechte en expressieve neus, met neusvleugels die iets geopend waren door een gretig verlangen naar zinnelijk genot. Vorm een welgevormde mond, waarvan de lippen zich sierlijk openden over tanden die zo wit waren als melk. Geef ten slotte de huid de fluweelzachte glans van een perzik die nog door geen hand is aangeraakt, en u hebt het geheel van dat bekoorlijke gezicht.

Haar haar, zwart als git, was — van nature of door kunstmatige middelen — golvend. Het was boven haar voorhoofd in twee brede banden gescheiden en verdween achter haar hoofd, waarbij een klein gedeelte van haar oren zichtbaar bleef. Aan elk oor fonkelde een diamant met een waarde van vier- tot vijfduizend frank.

Hoe kon Marguerites hartstochtelijke leven haar gezicht die maagdelijke, zelfs kinderlijke uitdrukking laten behouden? Wij kunnen het slechts vaststellen zonder het te begrijpen.

Marguerite bezat een prachtig portret van zichzelf, gemaakt door Vidal, de enige man wiens tekenstift in staat was haar werkelijk weer te geven. Na haar dood heb ik dit portret enkele dagen tot mijn beschikking gehad. De gelijkenis was zo verbazingwekkend dat het mij hielp bij bijzonderheden waarvoor mijn geheugen misschien niet toereikend zou zijn geweest.

Sommige details in dit hoofdstuk werden mij pas later bekend. Ik schrijf ze hier toch meteen op, zodat ik er niet op hoeft terug te komen wanneer het eigenlijke levensverhaal van deze vrouw begint.

Marguerite woonde alle premières bij en bracht iedere avond door in het theater of op een bal. Telkens wanneer er een nieuw toneelstuk werd opgevoerd, kon men er zeker van zijn dat zij aanwezig was. Drie voorwerpen, die haar nooit verlieten, lagen altijd vooraan in haar loge op de begane grond: haar toneelkijker, een zakje snoep en een boeket camelia's.

Vijfentwintig dagen per maand waren de camelia's wit en vijf dagen waren ze rood. Niemand heeft ooit geweten waarom zij de kleur zo afwisselde. Ik vermeld deze bijzonderheid zonder haar te kunnen verklaren. Net als ik hadden de vaste bezoekers van de theaters waar zij het vaakst kwam en haar vrienden het opgemerkt.

Men had Marguerite nooit met andere bloemen dan camelia's gezien. Daarom was men haar in de zaak van madame Barjon, haar bloemiste, uiteindelijk *De dame met de camelia's* gaan noemen. Die bijnaam was haar bijgebleven.

Verder wist ik, net als iedereen die zich in bepaalde Parijse kringen bewoog, dat Marguerite de minnares van de elegantste jonge mannen was geweest. Zij kwam daar openlijk voor uit en de mannen zelf schepten erover op, wat bewees dat zowel de minnaars als hun minnares tevreden over elkaar waren.

Sinds ongeveer drie jaar, vanaf een reis naar Bagnères, had zij volgens de verhalen echter alleen nog een verhouding met een

oude buitenlandse hertog. Hij was uitzonderlijk rijk en had geprobeerd haar zoveel mogelijk van haar vroegere leven los te maken. Daartegen leek zij zich overigens niet erg te hebben verzet. Dit is wat men mij daarover vertelde.

In het voorjaar van 1842 was Marguerite zo zwak en zo veranderd dat de artsen haar een kuur aan de bronnen voorschreven. Zij vertrok daarom naar Bagnères.

Onder de patiënten daar bevond zich de dochter van de hertog. Zij leed niet alleen aan dezelfde ziekte als Marguerite, maar had ook hetzelfde gezicht. De gelijkenis was zo sterk dat men hen voor zussen had kunnen aanzien. De jonge hertogin bevond zich echter al in het derde stadium van tuberculose en overleed enkele dagen na Marguerites aankomst.

Op een ochtend zag de hertog, die in Bagnères was achtergebleven zoals men blijft op de grond waarin een deel van zijn hart begraven ligt, Marguerite bij een bocht in een laan.

Het was alsof hij de schim van zijn kind voorbij zag gaan. Hij liep op haar af, nam haar handen vast en omhelsde haar terwijl hij hilde. Zonder haar zelfs maar te vragen wie zij was, smeekte hij haar om toestemming haar te mogen ontmoeten en in haar het levende evenbeeld van zijn overleden dochter lief te hebben.

Marguerite was alleen met haar kamermeisje in Bagnères en hoefde bovendien niet te vrezen dat dit haar reputatie zou schaden. Daarom stemde zij in met het verzoek van de hertog.

In Bagnères waren mensen die haar kenden. Zij gingen de hertog ongevraagd waarschuwen en vertelden hem wat de werkelijke maatschappelijke positie van juffrouw Gautier was. Voor de oude man was dat een zware slag, want op dit punt hield iedere gelijkenis met zijn dochter op. Maar het was al te laat. De jonge vrouw was een behoefte van zijn hart geworden, zijn enige reden en zijn enige rechtvaardiging om nog te leven.

Hij maakte haar geen enkel verwijt; hij had ook niet het recht haar iets te verwijten. Wel vroeg hij haar of zij in staat dacht te zijn haar

leven te veranderen. In ruil voor dat offer bood hij haar alles aan wat zij zich maar kon wensen. Zij beloofde het.

Daarbij moet worden gezegd dat Marguerite een hartstochtelijk karakter bezat en in die tijd ziek was. Haar verleden kwam haar voor als een van de belangrijkste oorzaken van haar ziekte. Een soort bijgeloof deed haar hopen dat God haar schoonheid en gezondheid zou laten behouden in ruil voor haar berouw en bekering.

De kuur, de wandelingen, de natuurlijke vermoeidheid en de slaap hadden haar tegen het einde van de zomer inderdaad vrijwel volledig hersteld.

De hertog vergezelde Marguerite naar Parijs en bleef haar daar bezoeken zoals hij dat in Bagnères had gedaan.

Deze band, waarvan niemand de werkelijke oorsprong of reden kende, veroorzaakte in Parijs veel opschudding. De hertog, die al bekendstond om zijn enorme vermogen, kwam nu ook bekend te staan om zijn buitensporige vrijgevigheid.

Men schreef de toenadering tussen de oude hertog en de jonge vrouw toe aan de wellust die zo vaak bij rijke oude mannen voorkomt. Men veronderstelde alles, behalve de waarheid.

De vaderlijke gevoelens van de hertog voor Marguerite hadden echter zo'n zuivere oorsprong dat iedere andere band dan een band van het hart hem als incest zou zijn voorgekomen. Hij had haar nooit iets gezegd wat zijn eigen dochter niet had mogen horen.

Het ligt geenszins in onze bedoeling van onze heldin iets anders te maken dan wat zij werkelijk was. Wij moeten daarom zeggen dat het haar in Bagnères niet moeilijk was gevallen de belofte aan de hertog na te komen, en dat zij zich er ook aan had gehouden. Maar eenmaal terug in Parijs kreeg deze jonge vrouw, die gewend was aan een losbandig bestaan, aan bals en zelfs aan orgieën, het gevoel dat haar eenzaamheid haar van verveling zou doen sterven. Alleen de regelmatige bezoeken van de hertog onderbraken die

eenzaamheid. De hete adem van haar vroegere leven streek opnieuw over haar hoofd en haar hart.

Voeg daaraan toe dat Marguerite mooier van deze reis was teruggekeerd dan ooit tevoren, dat zij twintig jaar oud was en dat de ziekte wel sluimerde maar niet overwonnen was. Zij bleef haar die koortsachtige verlangens geven die bijna altijd het gevolg zijn van aandoeningen aan de longen.

De hertog werd dan ook diep getroffen toen zijn vrienden — die voortdurend op de loer lagen om de jonge vrouw met wie hij zich volgens hen compromitteerde op een schandaal te betrappen — hem kwamen vertellen en bewijzen dat zij bezoek ontving op tijdstippen waarop zij zeker wist dat hij niet langs zou komen. Die bezoeken duurden vaak tot de volgende ochtend.

Toen de hertog haar ermee confronteerde, bekende Marguerite alles. Zonder enige bijbedoeling raadde zij hem aan zich niet langer met haar bezig te houden. Zij voelde zich niet sterk genoeg om zich aan haar beloften te houden en wilde niet langer de weldaden aannemen van een man die zij bedroog.

De hertog bleef acht dagen weg. Langer hield hij het niet vol. Op de achtste dag kwam hij Marguerite smeken hem opnieuw bij haar toe te laten. Hij beloofde haar te aanvaarden zoals zij was, als hij haar maar mocht blijven zien. Ook zwoer hij dat hij haar nooit een verwijt zou maken, zelfs al zou haar gedrag hem het leven kosten. Zo stonden de zaken er drie maanden na Marguerites terugkeer voor, dus in november of december 1842.

Hoofdstuk III

Op de zestiende ging ik om één uur naar de rue d'Antin.

Al vanuit de poort hoorde men de veilingmeesters roepen.

Het appartement zat vol nieuwsgierigen.

Alle beroemdheden uit de wereld van de elegante ondeugd waren er aanwezig. Enkele dames uit de hoogste kringen namen hen heimelijk op. Opnieuw hadden zij de veiling als voorwendsel gebruikt om vrouwen van dichtbij te mogen bekijken met wie zij anders nooit in aanraking zouden komen en wier onbekommerde genoegens zij misschien in het geheim benijdden.

Mevrouw de hertogin van F... liep schouder aan schouder met juffrouw A..., een van de treurigste voorbeelden van onze moderne courtisanes. Mevrouw de markiezin van T... aarzelde over de aankoop van een meubelstuk waarop mevrouw D... bood, de elegantste en bekendste overspelige vrouw van onze tijd. De hertog van Y... — van wie men in Madrid denkt dat hij zich in Parijs ruïneert en in Parijs dat hij zich in Madrid ruïneert, terwijl hij uiteindelijk niet eens zijn volledige inkomen uitgeeft — stond te praten met mevrouw M..., een van onze geestigste vertelsters, die af en toe zo vriendelijk is op te schrijven wat zij zegt en haar naam te zetten onder wat zij schrijft. Ondertussen wisselde hij vertrouwelijke blikken uit met mevrouw de N..., die mooie wandelaarster van de Champs-Élysées, bijna altijd in roze of blauw gekleed en rondgereden in een rijtuig dat werd getrokken door twee grote zwarte paarden. Tony had haar die paarden voor tienduizend frank verkocht en... zij had ze hem ook werkelijk betaald. Ten slotte was juffrouw R..., die met haar talent alleen tweemaal zoveel verdient als deze dames uit de betere kringen dankzij hun bruidsschat en driemaal zoveel als de andere vrouwen dankzij hun minnaars, ondanks de kou enkele aankopen komen doen. Zij trok bepaald niet de minste aandacht.

We zouden nog de initialen kunnen noemen van veel andere mensen die in deze salon bijeen waren en zeer verbaasd waren elkaar daar aan te treffen, maar we vrezen de lezer te vermoeien. Laten we alleen zeggen dat iedereen uitgelaten vrolijk was en dat veel van de aanwezige vrouwen de overledene hadden gekend, maar zich haar niet meer leken te herinneren.

Er werd luid gelachen. De veilingmeesters schreeuwden uit volle borst. De handelaren, die de banken voor de veilingtafels in beslag hadden genomen, probeerden vergeefs de aanwezigen tot stilte te bewegen, zodat zij rustig zaken konden doen. Nooit was een gezelschap zo bont en zo rumoerig geweest.

Ik wrong me bescheiden door het tumult heen. Het vervulde mij met droefheid wanneer ik bedacht dat dit alles plaatsvond vlak bij de kamer waarin het arme schepsel van wie de meubels werden verkocht om haar schulden af te betalen, was gestorven. Ik was meer gekomen om te kijken dan om iets te kopen en bestudeerde de gezichten van de leveranciers op wier verzoek de veiling werd gehouden. Hun trekken klaarden telkens op wanneer een voorwerp een prijs bereikte waarop zij niet hadden durven hopen. Fatsoenlijke mensen, die hadden gespeculeerd op de prostitutie van deze vrouw, honderd procent aan haar hadden verdiend, haar met officiële aanmaningen tot in de laatste ogenblikken van haar leven hadden achtervolgd en nu na haar dood de vruchten van hun eerzame berekeningen kwamen oogsten, samen met de rente over hun schandelijke krediet.

Wat hadden de mensen uit de oudheid gelijk toen zij aan kooplieden en dieven één en dezelfde god toekenden.

Japonnen, kasjmieren omslagdoeken en juwelen werden met ongelooflijke snelheid verkocht. Niets daarvan sprak mij aan, en ik bleef wachten.

Plotseling hoorde ik roepen:

‘Een fraai gebonden boek, met vergulde snede, getiteld Manon Lescaut. Op de eerste bladzijde staat iets geschreven. Tien frank!’

‘Twaalf,’ zei een stem na een vrij lange stilte.

‘Vijftien,’ zei ik.

Waarom? Ik wist het niet. Waarschijnlijk vanwege wat erin geschreven stond.

‘Vijftien,’ herhaalde de veilingmeester.

‘Dertig,’ zei de eerste bieder op een toon die anderen leek uit te dagen nog hoger te gaan.

Het werd een krachtmeting.

‘Vijfendertig!’ riep ik op dezelfde toon.

‘Veertig.’

‘Vijftig.’

‘Zestig.’

‘Honderd!’

Ik moet toegeven dat ik, als ik indruk had willen maken, daar uitstekend in zou zijn geslaagd. Na dit bod viel er een diepe stilte en keek iedereen naar mij, nieuwsgierig naar wie deze heer was die zo vastbesloten leek het boek in bezit te krijgen.

De nadruk waarmee ik mijn laatste bod had uitgesproken, had mijn tegenstander blijkbaar overtuigd. Hij gaf er de voorkeur aan een strijd op te geven die er alleen toe zou hebben geleid dat ik tienmaal de werkelijke waarde van het boek betaalde. Hij boog en zei zeer beleefd, al kwam zijn beleefdheid wat laat:

‘Ik geef mij gewonnen, meneer.’

Niemand bracht nog een bod uit en het boek werd mij toegewezen. Omdat ik bang was dat bij een volgend voorwerp opnieuw zo’n koppige strijd zou ontstaan — een strijd die mijn trots misschien zou hebben volgehouden, maar waarvan mijn beurs zeker de dupe zou zijn geworden — liet ik mijn naam noteren, vroeg ik het boek apart te leggen en ging ik naar beneden. Ik moet de mensen die van dit tafereel getuige waren heel wat stof tot nadenken hebben gegeven. Ze vroegen zich ongetwijfeld af waarom ik honderd frank was komen betalen voor een boek dat ik overal voor hoogstens tien of vijftien frank had kunnen kopen.

Een uur later liet ik mijn aankoop ophalen.

Op de eerste bladzijde stond met pen en in een elegant handschrift de opdracht van degene die het boek had geschonken. Zij bestond slechts uit de woorden:

Van Manon aan Marguerite,
Nederigheid.

Daaronder stond de handtekening:

Armand Duval.

Wat betekende dat woord nederigheid?

Erkende Manon volgens deze meneer Armand Duval in Marguerite een meerdere in losbandigheid of in edelmoedigheid? De tweede uitleg was het waarschijnlijkst, want de eerste zou slechts een brutale openhartigheid zijn geweest die Marguerite, ondanks haar mening over zichzelf, niet zou hebben aanvaard.

Ik ging opnieuw de deur uit en dacht pas 's avonds, toen ik naar bed ging, weer aan het boek.

Manon Lescaut is ongetwijfeld een ontroerend verhaal waarvan geen enkel detail mij onbekend is. Toch voel ik mij, zodra ik het boek binnen handbereik heb, steeds weer tot haar aangetrokken. Ik sla het open en beleef voor de honderdste keer het leven van de heldin van abbé Prévost met haar mee. Die heldin is zo levensecht dat het mij voorkomt alsof ik haar werkelijk heb gekend.

Onder deze nieuwe omstandigheden gaf de min of meer uitgesproken vergelijking tussen haar en Marguerite het verhaal voor mij een onverwachte aantrekkingskracht. Mijn mildheid tegenover Marguerite groeide uit tot medelijden, haast tot liefde voor het arme meisje aan wier nalatenschap ik dit boek te danken had.

Manon was weliswaar in een woestijn gestorven, maar zij was gestorven in de armen van de man die haar met heel de kracht van zijn ziel liefhad. Toen zij dood was, had hij een graf voor haar gegraven, het met zijn tranen besproeid en daarin tegelijk zijn eigen hart begraven.

Marguerite daarentegen, evenzeer een zondares als Manon en misschien net als zij tot inkeer gekomen, was gestorven te midden van een weelderige luxe — tenminste, als ik mocht afgaan op wat ik had gezien — in het bed van haar verleden, maar tegelijk in een woestijn van het hart die veel dorre, uitgestrekter en genadelozer was dan de woestijn waarin Manon was begraven.

Zoals ik van enkele vrienden had vernomen die de laatste omstandigheden van haar leven kenden, had Marguerite tijdens de twee maanden van haar langzame en pijnlijke doodsstrijd niemand aan haar bed gehad die haar werkelijke troost kon schenken.

Van Manon en Marguerite dwaalden mijn gedachten vervolgens af naar de vrouwen die ik kende en die ik zingend op weg zag gaan naar een dood die bijna altijd hetzelfde verliep.

Arme schepsels! Als het verkeerd is van hen te houden, dan is het minste wat we kunnen doen toch wel medelijden met hen hebben. U hebt medelijden met een blinde die nooit de stralen van het daglicht heeft gezien, met een dove die nooit de harmonie van de natuur heeft gehoord en met een stomme die nooit de stem van zijn ziel heeft kunnen laten klinken. Maar onder het valse voorwendsel van fatsoen weigert u medelijden te hebben met die blindheid van het hart, die doofheid van de ziel en die sprakeloosheid van het geweten, die de ongelukkige vrouw die eraan lijdt tot waanzin drijven en haar tegen haar wil verhinderen het goede te zien, de Heer te horen en de zuivere taal van liefde en geloof te spreken.

Hugo schiep Marion Delorme, De Musset schiep Bernerette en Alexandre Dumas schiep Fernande. Denkers en dichters uit alle tijden hebben de courtisane hun mededogen aangeboden, en soms heeft een groot man haar door zijn liefde en zelfs door zijn naam in ere hersteld.

Dat ik zo lang bij dit punt stilsta, komt doordat velen van mijn lezers misschien al op het punt staan dit boek terzijde te leggen.

Zij vrezen er slechts een verdediging van ondeugd en prostitutie in aan te treffen, en de jonge leeftijd van de schrijver versterkt die vrees waarschijnlijk nog. Wie zo denkt, moet zich van zijn vergissing laten overtuigen en verder lezen, wanneer alleen die vrees hem tegenhield.

Ik ben eenvoudig overtuigd van het volgende beginsel:

Voor de vrouw die door haar opvoeding niet heeft geleerd wat goed is, opent God bijna altijd twee wegen die haar ernaar terugvoeren: de weg van het lijden en die van de liefde.

Het zijn moeilijke wegen. De vrouwen die ze betreden, verwonden hun voeten en halen hun handen open. Maar tegelijk laten zij aan de doornen langs de weg de sieraden van hun ondeugd achter. Uiteindelijk bereiken zij hun bestemming in een naaktheid waarvoor zij zich tegenover de Heer niet hoeven te schamen.

Wie zulke moedige reizigers ontmoet, moet hen ondersteunen en iedereen vertellen dat hij hen heeft gezien, want door er openlijk over te spreken wijst hij ook anderen de weg.

Het is niet voldoende om bij de ingang van het leven twee wegwijzers neer te zetten, met op de ene het opschrift Weg van het goede en op de andere de waarschuwing Weg van het kwaad, en vervolgens tegen iedereen die daar aankomt te zeggen: 'Kies maar.'

We moeten, zoals Christus, ook de wegen aanwijzen waarlangs degenen die zich door de toegang tot de tweede weg hebben laten verleiden, naar de eerste kunnen terugkeren. En vooral mag het begin van die wegen niet al te pijnlijk zijn of volkomen onbegaanbaar lijken.

Het christendom biedt ons met zijn wonderbaarlijke gelijkenis van de verloren zoon een aansporing tot mildheid en vergeving. Jezus was vervuld van liefde voor de zielen die door de hartstochten van mensen waren verwond. Hij verzorgde hun wonden graag door juist uit die wonden de balsem te halen die hen moest genezen.